

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРИВАТИЗАЦІЇ І ПРИЧИН,
ЯКИМИ ВОНИ ОБУМОВЛЕНІ**

Досліджено причини, які зумовили неефективність державного регулювання процесів приватизації в Україні, вибір способів приватизації і механізми неприватизаційних способів отримання прав власності на державні об'єкти, проаналізовано виконання фінансових завдань приватизації, дано оцінку реприватизації і етапу завершення приватизації.

Ключові слова: приватизація, сертифікатна приватизація, тіньова приватизація, оренда з викупом, реприватизація.

N. V. SKRYNNYK
Khmelnytsky National University

ANALYSIS OF PRIVATIZATION AND THE REASONS FOR THEM ARE DUE

Abstract – The aim of the research – identify features of privatization feasibility of privatization methods, scope and methods of illegally obtaining property rights on public facilities. The analysis of the reasons for selecting certain specific methods of privatization in Ukraine examples of specific companies assessed the perception of privatization processes, analyzes the volume of contributions to the state budget in percentage of revenues. The characteristic of the phenomenon as reprivatization and presented evidence regarding the effectiveness of its implementation. Detailed analysis of the current phase of privatization – its completion in Ukraine. The conclusion about the ineffectiveness of state regulation of privatization. The conclusion about the discrepancy of the results of privatization the task.

Key words: privatization certificate privatization, shadow privatization, hire purchase, reprivatization.

Постановка проблеми. Приватизація є одним з основних інструментів регулювання економіки в цілому і окремих її галузей як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. Цей інструмент регулювання застосовується для досягнення певних результатів: відчуження майна, що перебуває у державній власності, з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, активізації використання його науково-технологічного потенціалу, ліквідації монополізму державної власності, створення конкурентного середовища, продовження ринкових трансформацій в економіці, залучення інвестицій як частини коштів від приватизації для технічного переозброєння та реконструкції приватизованих об'єктів, забезпечення виходу підприємств на нові ринки збуту товарів, а також забезпечення надходжень до держбюджету і спрямування цих коштів на структурну перебудову економіки, зменшення навантаження на державу щодо управління державним сектором економіки України. Важливо відзначити, що сам факт зміни власника – держави на приватну особу – не означає завершення приватизації, а лише початок побудови системи економічних і соціальних відносин, спрямованих на формування і подальше функціонування ефективного інституту власності. Проте оскільки 2014 р. згідно з Державною програмою приватизації на 2012–2014 рр. [1] передбачається завершення приватизації як широкомасштабного соціально-економічного проекту і перехід від процесу приватизації до продажу об'єктів державної власності як функції з управління об'єктами державної власності, необхідно детально дослідити результативність приватизаційних процесів, що відбулися.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні, методичні та практичні проблеми реформування відносин власності в умовах ринкових перетворень знайшли відображення в працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, вагомий внесок в дослідження цих питань внесли такі науковці як В. Авер'янов, В. Бакуменко, В. Беседін, С. Біла, Т. Биркович, Д. Богиня, О. Бондар, Л. Верховодова, Д. Волинський, А. Гальчинський, В. Геєць, Н. Гришко, І. Давидов, С. Давимука, І. Жадан, Г. Ключіков, О. Ковальов, В. Круглов, В. Ларцев, С. Ледомська, С. Мочерний, В. Павлов, С. Падалка, О. Пасхавер, О. Покатаєва, О. Процьків, Л. Руденко-Сударева, О. Рудченко, О. Рябченко, О. Мозговий, І. Саврас, Т. Смакула, М. Чечетов, М. Чумаченко, О. Шандра, В. Щербина, В. Юрчишин та ін.

Відсутність, незважаючи на численні дослідження теми реформування відносин власності аналізу причин неефективності державної політики у регулюванні приватизаційних процесів і невиконанні завдань приватизації в Україні зумовлює актуальність даної теми для детального вивчення.

Постановка завдання. Визначити основні риси, які характеризували приватизаційні процеси в Україні впродовж всього періоду їх перебігу, дати аналіз доцільності застосування використовуваних способів приватизації, а також оцінити масштаби і дати характеристику неприватизаційних способів отримання прав власності на державні об'єкти, виконання фінансових завдань приватизації, реприватизації і етапу завершення приватизації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Приватизація стала основою економічних реформ. Її роль у створенні підґрунтя для ринкової економічної системи є важливою, і це безсумнівно. Проте завдання приватизації в економічній літературі часто звужують і навіть зводять до необхідності лише залучення коштів до державного бюджету. До формування негативного сприйняття громадськістю ролі і значення приватизаційних процесів і підґрунтя для неоднозначної оцінки їх ролі з боку експертів і політиків спонукали,

можливо, і відсутність ґрунтовних досліджень щодо наявності безпосереднього впливу приватизації на перебіг економічних процесів, і відсутність оприлюднення результатів, сформульованих у частково завершених дослідженнях з цих нагальних питань, зокрема, в чому можуть виявлятися конкретні позитивні зрушення на прикладі конкретних підприємств, в результаті зміни форм власності. Проте негативне ставлення до результатів вітчизняної приватизації було спричинено цілою низкою негативних чинників, зокрема, цьому сприяла поспішність в проведенні приватизації, яка в окремих випадках не була синхронізована з темпами і характером економічних, інституційних та політичних перетворень. Непослідовність проведення приватизаційних процесів доповнювалась їх непрозорістю, адресністю, тінізацією, що також мало свій вплив на громадську думку, і, разом з іншими вагомими причинами, значною мірою змарнувало потенціал привабливості і подальшу ефективність такого масштабного соціально-економічного проекту як приватизація. Слід зауважити, що ще до початку приватизації було проведено і відповідну ідеологічну роботу з метою нівелювати соціальне протистояння громадянського суспільства тіньовим способам приватизації, і відповідну законотворчу роботу. Так, приватизаційні процеси в Україні офіційно були розпочаті після прийняття в жовтні 1991 р. Концепції роздержавлення й приватизації підприємств, землі та житла, в якій було задекларовано право кожного громадянина України на частку в державній власності, а також безплатний та грошовий способи її приватизації, причому ухил було зроблено в бік грошової приватизації.

Слід зауважити, що представники влади, переважно ті, які прямо і безпосередньо були причетні до тіньового перерозподілу власності в кінці 80-х років ХХ ст., прикриваючись гаслами, які на той час були сприйняті і схвалені громадськістю, а саме – необхідністю дотримання принципів виробничої демократії, підвищення ролі трудових колективів, наполягали на домінуванні безоплатної приватизації. Правове забезпечення цього нелегітимного процесу також було створено, зокрема, законами про власність, про кооперацію та іншими, прийнятими у 1987–1988 рр., а згодом теоретики-економісти обґрунтовували необхідність введення елементів колективної власності, різних варіантів використання “робочої власності”, акціонерної власності працівників. Ці ж вищезгадані представники влади, тобто ті, які були причетні до тінізації перерозподілу власності, пізніше, а саме у 1992–1994 рр. безпосередньо займалися розробкою моделі приватизації і приватизаційного законодавства. Було запропоновано п'ять варіантів приватизації, які детально описано у праці [2, с. 105–106].

Слід зазначити, що була фактична альтернатива прийнятому і законодавчо закріпленому способу приватизації – це суцільний перехід підприємств на умови оренди з правом подальшого викупу державного майна (можливість оренди підприємств, що почала поширюватися з 1988 р., було законодавчо закріплено в 1990 р.). Проте оренда з можливістю подальшого викупу частки у майні підприємства також мала як переваги, так і недоліки. По-перше, процес масового укладання трудовими колективами договорів оренди з викупом був на той період найбільш економічно, ідеологічно, політично підготовлений, і тому його реалізація не зазнала би значного опору з боку громадськості. Населення цілком схвально сприймало той факт, що у такий спосіб воно в основній своїй масі виключалося з приватизаційного процесу у випадку реалізації такого сценарію. По-друге, різке зменшення кількості потенційних претендентів на участь в державній власності в особі членів трудових колективів полегшувало роботу з ними, приміром, рейдерів, і вже на першому етапі реалізації цього способу приватизації забезпечувало значну концентрацію приватної власності. По-третє, здійснити масову оренду з викупом можна було у короткі терміни. Такий спосіб приватизації було відкинута. В такому разі слід проаналізувати способи, які використовувалися.

Сертифікатна приватизація була замислена як така, яка мала б надати приватизації статус справедливої. Насправді її кінцевою метою було збагачення цих же вищезгаданих представників влади, які добре розуміли суть такої схеми, керували її здійсненням і забезпечили для себе накопичення значних капіталів. Одним з результатів реалізації сертифікатної приватизації стало те, що абсолютна більшість населення України в умовах невивлат заробітної плати, пенсій та злиденного життя за безцінь обмінювала свої приватизаційні сертифікати, а з часом і акції “приватизованих” за ці сертифікати підприємств на реальні кошти, що призвело до розвитку спекуляції цінними паперами та швидкої концентрації власності у олігархічних колах при мінімальних затратах їх грошових ресурсів. Прикладом великих за розміром спекулятивних операцій може бути Луцький підшипниковий завод, приватизація якого дала державному бюджету надходження в сумі 10 млн дол. США, які були одержані за продаж 28 % акцій підприємства Швецькій промисловій групі “СКФ” й інвестувалися безпосередньо у виробництво. Проте решта акцій заводу була викуплена за 8 млн дол. США у комерційних структур, які скупили їх за безцінь [3, с. 74]. Загалом на початку 2000-х років (а сертифікатна приватизація згідно з програмою приватизації 1996 року повинна була закінчитись 30.06.1996 р., проте в зазначений термін не була закінчена через значну кількість невикористаних сертифікатів у населення і тому тривала ще кілька років) понад 30 млн громадян України, що отримали приватизаційні сертифікати, втратили свої права власності. І ця тенденція зберігалась. Наслідками таких дій стала концентрація власності і влади в руках невеликої групи людей, існування в державі великих адміністративно-економічних кланів, поява олігархів та зайняття ними провідних державних постів. Отже, сертифікатна приватизація була неефективною через такі її наслідки як розпорошення власності, а також недотримання жодним чином умов соціальної справедливості і невирішення проблеми модернізації, диверсифікації виробництва і загалом підвищення економічної ефективності. Навпаки, застосування такого способу приватизації, як свідчать численні приклади, значно погіршило економічний стан приватизованих таким способом підприємств.

Отже, недоліками сертифікатної приватизації були: недоотримання державним бюджетом значних коштів; незалучення до процесу приватизації стратегічних інвесторів; значне погіршення фінансового стану приватизованих підприємств і відсутність прошарку ефективних власників, який мав би сформуватися в результаті здійснення приватизації. Слід також констатувати надзвичайно великі в той час масштаби поширення неприватизаційних способів отримання прав власності на державні об'єкти. Ці способи дозволяли інвесторам реалізовувати процедуру адресного неконкурентного продажу державного майна за низькими цінами, а тому неприватизаційні шляхи відчуження державного майна мали суттєві переваги порівняно з легальними способами приватизації. Причому в умовах масової корупції це були досить безпечні для їхніх виконавців способи.

Найпоширенішим неприватизаційним способом відчуження державного майна стало його придбання через процедури податкової застави. Тобто у податкову заставу вносилося, а потім реалізувалося за заниженими цінами найбільш ліквідне майно підприємств: будівлі, обладнання, що було здатне виробляти конкурентоспроможну продукцію, запаси сировини. На підтвердження цієї тези слід навести приклад акціонерної компанії "Держінвест України", яка була ліквідована за результатами перевірок Рахункової палати. Зазначена компанія, в обхід Фонду державного майна, передала за договорами застави суб'єктам підприємницької діяльності, у тому числі нерезидентам України, високоліквідні пакети акцій підприємств ВАТ "Київський річковий порт", "НПК "Галичина", "Нафтохімік Прикарпаття", "Харківський підшипниковий завод", "Київський інститут "Укргазпроект", що перебували у державній власності [4].

Ще одним широко застосовуваним нелегітимним способом отримати у приватну власність привабливі державні об'єкти стала тінюва приватизація як альтернатива прозорій приватизації. Її особливістю стали різноманітні схеми доведення цих привабливих підприємств до банкрутства (як правило, не без допомоги керівників цих підприємств), описання найбільш прибуткових активів збанкрутілого підприємства (обладнання, сировини) з наступною їх передачею кредиторам за ліквідаційною вартістю та їхнім подальшим продажем за заниженими цінами на сфальсифікованих аукціонах, про проведення яких знала лише обмежена кількість осіб. Таким чином були розпродані основні фонди "Луганськкобленерго", "Донбасенерго", акції ВАТ "Росава" тощо. Зокрема, приватизація "Донбасенерго" відбулась, коли Донецька філія "Укрспецюсту", що її було розташовано в м. Горлівка, на виконання наказу Арбітражного суду Донецької області наклала арешт на майно всіх структурних підрозділів ВАТ "Донбасенерго". Загальна сума арештованого майна, а воно складалося з 5 теплових електростанцій та 20 структурних підрозділів, за залишковою балансовою вартістю станом на 1.01.2001 р. становила 1119 млн грн. 28 квітня того ж року відбувся продаж 5 теплових електростанцій, які при залишковій балансовій вартості 1071 млн грн були продані за 207 млн грн. Іншим прикладом на підтвердження типовості вищевказаної ситуації може бути ВАТ "Росава". 18.05.2001 р. було примусово відчужено пакет акцій спільного підприємства, що йому належав. При номінальній вартості цього пакета 102750 тис. грн він був проданий на аукціоні, на якому були присутні всього 4 учасники, двома лотами на загальну суму 4290 тис. грн, тобто за 4,2 % від його номінальної вартості. При стартовій ціні двох лотів у 3900 тис. грн ціна піднялась всього на один крок (тобто на 10 %). Проведення здійснила державна виконавча служба Радянського району м. Києва, позивачем виступила Державна податкова інспекція м. Біла Церква, а продавцем – ЗАТ "Інвестиційна компанія "ТЕКТ" [5, с. 44–45]. Слід ще наголосити на тому факті, що згідно з чинним законодавством України вилучення зі складу підприємств-боржників майна, що користується попитом, і його реалізація, дозволена як державним виконавцям, так і податковим органам (вищезгадана процедура податкової застави і вищезгадані приклади щодо того, як скористалися лазівками в законодавстві, це підтверджують).

Окрім позбавлення бюджету очікуваних надходжень від продажу привабливих підприємств у тінювий спосіб, практика позаприватизаційного продажу державного майна завдає значних втрат самим підприємствам, оскільки вилучається і продається лише майно, яке може принести прибуток. При цьому залишаються несплаченими борги таких підприємств, не вирішуються соціальні проблеми їх працівників, не враховуються інтереси інших кредиторів, в першу чергу держави. До цих негативних для суспільства наслідків тінювих схем слід додати й загрозу для економічної безпеки країни через втрату державою контролю над деякими важливими економічними об'єктами.

Відчуження державних підприємств у приватну власність поза рамками приватизаційного законодавства і нині застосовується і дає змогу олігархам придбати цікаві для них об'єкти без конкуренції і за ціною, значно нижчою, ніж їх реальна вартість. Такі схеми відчуження раніше були апробовані на дрібних і середніх підприємствах, а згодом почали активно застосовуватись на стратегічних. За останні роки таким чином було приватизовано майно енергетичних генеруючих компаній, обласних енергетичних, обласних і міських газових компаній, а також сотень інших, не настільки помітних для громадськості підприємств і видів майна.

Залишається ще проаналізувати наповнення державного бюджету України коштами від приватизації об'єктів державної власності. Тобто відповісти на питання, чи були виконані фінансові завдання приватизації шляхом порівняння фактичних надходжень до державного бюджету від приватизації державного майна з плановим їх обсягом і з сумарними доходами держбюджету за роками за весь період приватизації (табл. 1).

З наведених даних можна зробити висновок про незначний рівень фактичних надходжень від приватизації до державного бюджету, які, до того ж, значно менші від запланованих на ці періоди, також явно зани-

жених сум. Так, заплановані програмами приватизації відповідних років суми надходжень від приватизації повинні були скласти: в 1997 р. – 500 млн. грн замість отриманого доходу в обсязі 78,1 млн грн; в 1998 р. – 1040 млн грн замість 360,8 млн грн; в 2001 р. – 5697,39 млн грн замість 2132 млн грн; в 2002 р. – 5585,04 млн грн замість 576,11 млн грн. Щоб реально оцінити міру заниження цих запланованих свого часу сум доходів від приватизації, необхідно провести спеціальне ґрунтовне дослідження. Проте, посилаючись на багаторічний досвід експерта-оцінювача, який наприкінці 1990-х – початку 2000-х рр брав участь у визначенні ціни багатьох енергокомпаній, металургійних комбінатів, вугільних і гірничо-збагачувальних підприємств, “Укр-телекому”, “Криворіжсталі”, можна дати приблизну оцінку міри недоотримання державних коштів у випадку, якби Державну програму приватизації на 2012-2014 рр. [1] було реалізовано із закладеними для її виконання корупційними механізмами. В результаті приватизації запланованих об'єктів, вартість державних активів яких складає приблизно за ринкового рівня цін 40–45 млрд дол. США, за заниженого – 12–15 млрд дол. [6], планові надходження до держбюджету склали б 60–70 млрд грн. Цю суму назвав голова Фонду державного майна України при поданні Верховній Раді України програми приватизації на 2012–2014 рр.

Таблиця 1

Доходи держбюджету і надходження від приватизації до держбюджету, млн грн

Рік	Доход держбюджету, млн грн	Надходження від приватизації		Рік	Доход держбюджету, млн грн	Надходження від приватизації	
		млн грн	% від доходів			млн грн	% від доходів
1992	0,7	0,01	1,4	2003	53272,6	2015,7	3,78
1993	4,6	0,88	19,1	2004	65215,7	9414,9	14,44
1994	350,8	14,78	4,2	2005	106125,0	20699,2	19,50
1995	1441,1	17,95	1,2	2006	127516,6	522,9	0,04
1996	2390,9	35,52	1,5	2007	147888,1	2458,3	0,04
1997	21660,3	78,1	0,4	2008	231686,3	480,7	0,21
1998	21101,1	360,8	1,7	2009	209700,3	807,2	0,37
1999	23895,3	694,6	2,9	2010	240615,2	1093,5	0,45
2000	33946,5	2075,5	6,1	2011	314616,9	11480,4	3,65
2001	41961,1	2132,0	5,1	2012	346025,5	6763,3	1,95
2002	45390,5	576,11	1,3	2013	351164,6	1480,8	0,42

Доцільність дотримання цієї Програми з точки зору поточного моменту взагалі є дискусійною. З одного боку, на даний час підготовлено новий перелік об'єктів по Україні в цілому, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави і тому не можуть бути приватизовані (в 2012 р., приміром, з переліку заборонених до приватизації об'єктів було вилучено близько 700 підприємств різних галузей, а також було знято заборону на приватизацію цілого ряду пам'яток історико-культурної спадщини України, зокрема, церкви Іоанна Предтечі в селі Верхоріччя, побудованої в XIV-XV ст., Архангельської церкви в с. Кудрино, побудованої 1328 р. та багатьох інших), а для інших підприємств, які до цього переліку не потрапили, це фактично остання спроба їх приватизації, як, наприклад, для ПАТ “Тернопільський радіозавод “Оріон” з пакетом акцій статутного капіталу 96,13 % [7]. До того ж, навіть значно занижені порівняно з ринковою вартістю суми надходжень до держбюджету будуть спрямовані на нагальні потреби української армії. З іншого – наявність будь-якої політичної напруженості, а тим більше в умовах військового конфлікту, підвищує рівень ризиків і відповідно призводить до падіння цін на національні активи, і через це доцільність їх продажу викликає багато суперечок. Загалом нині питання про приватизацію того чи іншого об'єкта державної власності потрібно вирішувати в кожному конкретному випадку окремо з огляду як на загальнонаціональні, так і регіональні інтереси, співставляючи їх у короткостроковій і довгостроковій перспективі. Причому обов'язковим є формування приватизаційних зобов'язань для інвестора і впровадження механізму прозорого, зрозумілого широким верствам населення, ефективного, дієвого контролю за виконанням інвестиційних і соціальних зобов'язань на приватизованих підприємствах.

Дискусійним є також питання доцільності за нинішніх умов здійснення реприватизації. Акцентуючи увагу в даній публікації на ставленні громадськості до адресності продажів високоліквідних підприємств, використанні корупційних механізмів в тіншовій приватизації, слід відзначити і відношення суспільної свідомості до реприватизації. Населення, переймаючись економічною і політичною ситуацією в країні, сприймає цей процес не в термінах права, а як акт відновлення справедливості. Практика ж реприватизації 2005 р., яка здійснювалась через суди, свідчить, що такі процеси є досить тривалими (так, резонансний процес реприватизації “Криворіжсталі” тривав півроку, а процес по Нікопольському заводу феросплавів – ще довше, його не було завершено при уряді Ю. Тимошенко, він тривав ще кілька місяців при прем'єр-міністрі Ю. Сханурові) і не завжди досягають мети. Так, в липні 2005 р. голова Фонду державного майна України, оцінила масштаби тіншової приватизації як 60–70 % усього обсягу відчуженого державного майна, проте конфлікти інтенсифікувалися лише навколо приватизації півтора десятка великих об'єктів, зокрема, двоє вище зазначених заводів, також Северодонецького об'єднання “Азот”, “Укррудпром”, Північного та Центрального гірничо-збагачувальних комбінатів, Запорізького алюмінієвого комбінату, Лисичанського нафтопереробного заводу, Чорноморського суднобудівного заводу, “Рівнеазот”, Суднобудівного заводу “Океан”, Кримського

содового заводу, Київобленерго, Рівнеобленерго, Іршанського гірничо-збагачувального комбінату, страхової компанії “Оранта”, а в результаті під державний контроль було повернуто тільки один стратегічний об’єкт – пакет акцій розміром 92,3 % ВАТ “Криворіжсталь” [8, с. 32]. Проте деякі дослідники приватизаційних процесів в Україні вважають за доцільне здійснення реприватизації [9] в нинішніх умовах.

Висновки. Отже, через обрану в 1992 р. модель приватизації і часто нелегітимний характер її проведення (описаний механізм безкоштовної приватизації з розробленим для його впровадження ідеологічним підґрунтям, що на практиці реалізувався в бюрократично-номенклатурний), вона впродовж всіх 18 років її запровадження в Україні викликала негативне ставлення до неї громадськості через поступове зосередження засобів виробництва та великих пакетів акцій високорентабельних підприємств в руках номенклатури та тінювих структур, сприяла таким чином формуванню олігархічного прошарку суспільства і подальшому збагаченню олігархів при високому рівні монополізації економіки; не виконала покладені на неї фінансові завдання щодо наповнення державного бюджету; не створила засад для підвищення економічної ефективності приватизованих підприємств (що є темою подальших наукових досліджень, а в статті варто обмежитись лише посиланням на висновки Рахункової палати України, яка здійснювала моніторинг приватизаційних процесів, про те, що інформація Фонду державного майна України, яка надається в опублікованих його звітах стосовно підвищення ефективності діяльності підприємств, які змінили форму власності в процесі приватизації, не підтверджується офіційними даними статистики та аналітичними розрахунками [4]), оскільки тінюві структури здебільшого виявляли незацікавленість в ефективному використанні ресурсів, в проведенні якісного оновлення засобів виробництва, отже це дає підстави стверджувати на основі проведених досліджень, що основні завдання приватизації не виконані. Центр економічних інтересів олігархів – власників приватизованих підприємств і майнових комплексів – знаходиться поза межами України, вони орієнтовані на максимальне отримання прибутків, всіляко ухиляються від сплати податків, з тим, щоб в подальшому вилучити їх із загальнодержавного обороту і забезпечити високий рівень життя собі, членам своїх родин і своїм нащадкам за кордоном. Проведені дослідження засвідчують, що реальні обсяги вартісного виміру майна, яке потрапило в результаті приватизації олігархам, фактично невідомі, внаслідок штучного здешевлення вартості об’єктів приватизації. Проте відомо, що в процесі нелегітимної приватизації відбулось небезпечне зрощення владних структур і бізнесу, а неефективна політика державного регулювання засвідчила нездатність протидії поширенню схем тінювої приватизації. Внаслідок цього зрощення економічні інтереси бізнесу впливають на економічну політику держави. Проаналізувавши причини нинішнього фінансового стану, можна з впевненістю зазначити, що часто інтереси суспільства й бізнесу не співпадають, навпаки, факти свідчать про те, що певним впливовим бізнесовим структурам вигіднішим є погіршення економічної ситуації в країні, це їм допомагає зберегти свої монополійні або ж провідні позиції в тій чи іншій сфері.

Отже, темою подальших наукових досліджень, як зазначено вище, є дослідження основного критерію ефективності зміни форм власності, а саме – створення умов для економічної реалізації нової системи відносин власності, яка ґрунтується на ефективному використанні виробничих, трудових, фінансових, інвестиційних ресурсів приватизованих підприємств, а також дослідження впливу глибини приватизації на ефективність діяльності приватизованих підприємств.

Література

1. Закон України “Про Державну програму приватизації” № 4335–VI від 13.01.2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 39. – Ст. 466.
2. Падалка С. С. Приватизація в Україні у системі відносин: влада, громадянське суспільство, особа (1991–2010 роки) [Електронний ресурс] / С. С. Падалка. – Режим доступу: <http://histans.com/LiberUA/978-966-02-6441-0/7.pdf>
3. Чижова В. І. Інвестиційна діяльність у процесі приватизації / В. І. Чижова // Фінанси України. – 2000. – № 1. – С. 72–74.
4. Інформація про хід виконання державних програм приватизації за результатами аналізу звітів Фонду державного майна України [Електронний ресурс] / Підготовлено департаментом контролю видатків на агропромисловий комплекс та виробничу інфраструктуру. – К. : Рахункова палата України, 2003. – Вип. 4. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/39272?cat_id=38964
5. Завершальний етап приватизації в Україні [Електронний ресурс] / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верховодова, Т. Є. Воронкова, Н.В. Терещенко. – К. : Міленіум, 2003. – 78 с. – Режим доступу: <http://c-e-d.info/img/pdf/etap.pdf>
6. Ларцев В. Перспективы программы приватизации на 2012–2014 [Електронний ресурс] / В. Ларцев. – Режим доступу: <http://pravda.tis.ua/pravda/?p=8891>
7. “Оріон” знову у списку на приватизацію. Остання спроба? [Електронний ресурс] // Тернопіль Веб-чірній. – 2014. – 18 лют. – Режим доступу: <http://t-v.te.ua/ekonomika/orion-znovu-u-spisku-na-privatizaciyu-ostannya-sproba/>
8. Приватизація та реприватизація в Україні після “помаранчевої” революції / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верховодова, К. М. Агєєва. – К. : Міленіум, 2006. – 106 с.
9. Сидорук Т. Актуальність націоналізації підприємств [Електронний ресурс] / Т. Сидорук // Економічна правда. – 2011. – 19 трав. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2011/05/19/286239/>

References

1. Zakon Ukraini "Pro Derzhavnu programu privatizatsiyi" № 4335–VI vid 13.01.2012 r. // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukraini. – 2012. – № 39. – St. 466.
2. Padalka S. S. Privatizatsiya v Ukraini u sistemI vIdnosin: vlada, gromadyanske suspIlstvo, osoba (1991–2010 roki) [Elektronniy resurs] / S. S. Padalka. – Rezhim dostupu: <http://histans.com/LiberUA/978-966-02-6441-0/7.pdf>
3. Chizhova V. I. Investitsiyna diyainist u protsesi privatizatsiyi / V. I. Chizhova // FInansi Ukraini. – 2000. – № 1. – S. 72–74.
4. Informatsiya pro hid vikonannya derzhavnih program privatizatsiyi za rezultatami analizu zvitiv Fondu derzhavnogo mayna Ukraini [Elektronniy resurs] / Pidgotovleno departamentom kontrolyu vidatkov na agropromisloviy kompleks ta virobnichu infrastrukturu. – Kiyiv : Rahunkova palata Ukraini, 2003. – Vip. 4. – Rezhim dostupu: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/39272?cat_id=38964
5. Zavershalniy etap privatizatsiyi v Ukraini [Elektronniy resurs] / O. Y. Pashaver, L. T. Verhovodova, T. E. Voronkova, N. V. Tereschenko. V nadzag.: Tsentri ekonomichnogo rozvitku. – K. : Milenium, 2003. – 78 s. – Rezhim dostupu: <http://c-e-d.info/img/pdf/etap.pdf>
6. Lartsev V. Perspektivi programmi privatizatsii na 2012-2014 [Elektronniy resurs] / V. Lartsev. – Rezhim dostupu: <http://pravda.tis.ua/pravda/?p=8891>
7. "Orion" znovu u spisku na privatizatsiyu. Ostannya sprobа? [Elektronniy resurs] // Ternopil Vechirniy. – 2014. – 18 lyutogo. – Rezhim dostupu: <http://t-v.te.ua/ekonomika/orion-znovu-u-spisku-na-privatizatsiyu-ostannya-sproba/>
8. Privatizatsiya ta reprivatizatsiya v Ukraini pislya "pomaranchevoyi" revolyutsiyi / O. Y. Pashaver, L. T. Verhovodova, K. M. Ageeva. V nadzag.: Tsentri ekonomichnogo rozvitku. – K. : Milenium, 2006. – 106 s.
9. Sidoruk T. Aktualnist natsionalizatsiyi pidpriemstv [Elektronniy resurs] / T. Sidoruk // Ekonomichna pravda. – 2011. – 19 travnya. – Rezhim dostupu: <http://www.epravda.com.ua/columns/2011/05/19/286239/>

Надіслана/Written: 5.06.2014 р.
Надійшла/Received: 8.06.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. О. О. Орлов